

*Antwerpse Scheepvaart van de vrede van Cateau-Cambrésis tot de val
van de Stad (1559-1585)*

(Vervolg)¹

Gustaaf ASAERT, Dr. Hist.

Lid van de Koninklijke Belgische Marine Academie

Scheepsberichten en scheepslijsten 1561 en 1562

In het vorige nummer van de Mededelingen stelde ik vast dat de Antwerpse handelsvloot in 1559 67 vaartuigen telde die bedrijvig waren op zeeën en rivieren. Dit aantal groeide aan tot 102 eenheden in 1560. In de volgende tekst laat ik de jaren 1561 en 1562 aan bod komen.

Scheepsberichten 1561

In januari verlaten de Spaanse tercios de Nederlanden. Een maand later wordt de eerste steen gelegd van het nieuwe Antwerpse stadhuis meteen de aanzet voor het optrekken van een reeks gebouwen van aanzien. Weldra volgen immers het Hessenhuis en het Oostershuis. Op 10 oktober zijn Antwerpse schippers present bij de inhuldiging van het kanaal van Willebroek. Zij zijn als ambachtsgild bij de feestelijkheden betrokken en winnen de eerste prijs in de vorm van een zilveren schip met volle zeilen². Voortaan behoort de moeilijke vaart naar Brussel over de smalle en kronkelende Zenne tot het verleden.

De periode van hoogconjunctuur die was ontstaan na de vrede met Frankrijk in 1559 heeft zich verder gezet. Weliswaar heeft de sterke

¹. Voor inleiding, scheepsberichten en scheepslijsten 1559 en 1560 zie: Mededelingen. Boek XXXIII, pp. 43-75. Zie ook daar de lijst van de gebruikte afkortingen.

². Antwerpsch Chronijkje in het welk zeer vele en elders te vergeefs gezogte geschiedenissen sedert den jare 1500 tot het jaer 1574...door F.G.V....in 't licht gebracht. Leiden, 1743.

opwaardering van het Engelse pond sterling¹ de export van het Engels laken naar de Scheldestad verzwakt met nadelige gevolgen voor de gereputeerde plaatselijke lakenbereiding. Maar de uitvoer naar Engeland van de goedkoper geworden producten van Antwerpse makelij, in het bijzonder hoog gekwalificeerde luxeproducten, maakt dit goed.

In dit vrij gunstige klimaat ligt een toename van de Antwerpse handelsvloot voor de hand. Een stijging van 102 schepen in 1560 naar 113 in 1561 is in deze context aannemelijk.

Zo verdubbelt bijna het aantal vaartuigen sinds 1559. Een toename in zake tonnenmaat is niet berekenbaar want van slechts twee schepen is deze bekend, een heude van 60 ton en een karveel van net hetzelfde draagvermogen.

De heude neemt met 26 vaartuigen opnieuw het voortouw gevolgd door de pleit met achttien eenheden.

Er zijn zeven karvelen, inbegrepen een karveelboeier, en zes waterschepen.

Behalve deze vier belangrijkste types dient verder gewezen op vier boeiers, drie belanders, twee koggen en verder één riekschip, één visboot en één vlieboot.

Het aantal verkochte scheepsparten loopt van 22.4 % in 1559 op naar 23,08 % in 1560 en daalt naar 15.1 % in 1561. De toegenomen veiligheid ter zee heeft voor het laatstgenoemde jaar ongetwijfeld gewerkt.

De aangroei van de vloot is andermaal gekenmerkt door aankopen bij Hollanders: vier heuden komen over van Dordtenaren, één karveel en één visboot van inwoners van Enkhuizen, twee heuden van Gorcum, een vlieboot van Amsterdam, een kogge van Brielle, een karveel van Grotebroek en een heude van Rotterdam.

Van hun kant verkopen Zeeuwen een heude (Arnemuiden), een pleit (Reimerswaal) en een karveel (Veere).

1. A.E. Feavearyear, *The pound sterling: a history of English money*. Londen, 1932, pp. 74-75.

Van inwoners van het graafschap Vlaanderen worden pleiten gekocht bij inwoners van Dendermonde en Waasmunster en een waterschip bij een man van Caesweel, in de heerlijkheid Saafginge.

Mechelaars verhandelen een pleit en een heude. Dergelijk type wordt ook bij een inwoner van 's-Hertogenbosch aangekocht.

Burgers van het Brabantse Bergen op Zoom doen een heude en een waterschip van de hand. Ook een inwoner van Hemiksem verkoopt zulk scheepstype. Tenslotte is er een man van Sint-Omaars die met goed gevolg een heude aanbiedt.

De prijzen van de verhandelde vaartuigen zijn zeer dispaaraat. Een groot schip van onbekend type wordt openbaar verkocht en haalt de zeer hoge prijs van 333.6.8 pond groten Vlaams, (verder lb. gro. Vl.). Een karveel is 200 van deze ponden van 240 groten waard, een andere 72.17.6 lb. Ook een marsschip verhandeld voor 213.6.6 lb. gro. Vl. behoort kennelijk tot de zwaardere bodems. Drie prijzen van boeiers leveren het vrij hoge gemiddelde van 80 lb. gro. Vl. op. Prijzen van heuden liggen tussen 22.16.8 en 139.10.10 lb., deze van pleiten lopen op van slechts 8 naar 133.6.8 lb. De zeer grote marges zijn vermoedelijk toe te schrijven aan verschillen inzake draagvermogen, ouderdom¹, staat van onderhoud en deugdelijkheid van deze houten vaartuigen. Een eventuele lading, die de waarde van het schip in hoge mate kon overtreffen, is nooit in die prijzen begrepen. Van vier waterschepen is de gemiddelde prijs 27 lb. gro. Vl.

Ik herinner er aan dat een geschoold arbeider in die tijd op een jaarinkomen van 30 à 45 lb. gro. Vl. kan rekenen.

Van de 113 schepen is de zeer grote meerderheid van 101 eenheden eigendom van Antwerpse schippers, wat aansluit bij de vijftiende-eeuwse situatie². De overige twaalf schepen zijn in het bezit van een schippersweduwe, eigenares geworden via de overleden echtgenoot, en van vijf kooplieden. Verder bezitten diverse ambachtslui één vaartuig zoals een schoenmaker, een pakker, een tingieter, een kuiper, een visverkoper en een zeilmaker.

¹. Een heude bleek vijf jaar oud te zijn. SAA, SR 282, 397 r° (20 december 1561).

². G. Asaert, De Antwerpse scheepvaart in de XVe eeuw (1394-1480). Bijdrage tot de economische geschiedenis van de stad Antwerpen. Antwerpen, 1973, p. 142 vlg.

Geen enkel schip vaart onder een vreemde gezagvoerder.

Bij de aangelanden havens komt het Normandische Rouaan nu duidelijk op de eerste plaats met negen vaartuigen. Het betreft hier de belangrijke vrachtvaart die in de komende jaren nog meer substantie zal krijgen¹. Zo dient een zevental Antwerpse schippers varend op de Seinehaven een rekest in bij zijn stadsbestuur zich beklagend over de te geringe afmetingen van de Rouaanse kaai, de terminal van deze trafiek².

Twee Antwerpse schepen lopen Tavira aan in de Zuid-Portugese landstreek Algarve.

Een haven die éénmaal wordt bezocht is Villanueva³, eveneens in Algarve gelegen. Schipper Jan Willemsone (zie verder nr. 28) bezocht de jongste vier-vijf jaar al minstens driemaal Boevebergen dat is het Deense Bovingbjerg, een haven aan de westkust van Jutland.

Van het Spaanse San Lucar de Barrameda brengt Jan Verhorst (zie verder nr. 34) met De Michiel een slaaf mee, zijnde « een moerken van den ouderdom van vijftien of zestien jaren genaemt Francisco ». Dit « moortje » is bestemd voor Robert van Eekeren⁴ die de schoonzoon is van de beter bekende koopman Jan della Faille⁵.

Antwerpse vaartuigen zeilen ook naar twee havensteden van aanzien: de Baltische Hanzestad Danzig (Gdansk) en het Atlantische Nantes.

Het belang van de Engelandvaart blijkt uit een actie van de gezellen van het schippersambacht varend op Londen met als laad-en lospunt in de

1. Hierop werd al gewezen door tijdgenoot Lodovico Guicciardini in zijn *Descrittione di tutti i Paesi Bassi*. Antwerpen, 1567. Ook door A. Henne, *Histoire du regne de Charles-Quint en Belgique*. Brussel 1858-1860, dl. V, pp. 275-318. Het Antwerpse bronnenmateriaal werd terzake uitputtend gebruikt door E. Coornaert, *Les Français et le commerce international à Anvers (fin XVe et XVIe siècles)*. Parijs, 1961, dl. 2, *Les marchandises. Les courants commerciaux. Esquisse d'un bilan des échanges*, pp. 97 vlg. Zie inter alia ook P. Benedict, *Rouen's Foreign Trade during the Era of the Religious Wars (1560-1600)*. In: *Journal of European Economic History*, 13, (1984), pp. 29-74.

2. SAA, Pk 628, 118 v°. Apostille van 22 september 1561.

3. Thans Villa Nova de Cacela, ten oosten van Tavira.

4. SAA, CERT 16, 66 v°.

5. Cfr. W. Brulez, *De firma Della Faille en de internationale handel van Vlaamse firma's in de 16e eeuw*. Brussel, 1959.

thuishaven de Engelse kaai. Op 25 juni 1561 komt het tot de invoering van een beurtrol : dagelijks zouden hier één of twee schepen klaar liggen. Blijkbaar dreigt ook aan deze kade een tekort aan beschikbare ligplaats. Op 31 juli accepteren 56 firma's handelend op Engeland die regeling, door de magistraat bij ordonnantie bevestigd¹.

Op de binnenvaart lopen Antwerpse schepen het Hollandse Gorcum aan. In zake goederentransport arriveren van Danzig de gekende hanzeatische woudprodukten as, teer, pek en klaphout.

Van de geregelde vaart naar de Walcherse rede en Middelburg vermelden de bronnen dat Oosterse rogge, waarschijnlijk van Pruisische origine, in een Antwerpse heude naar Zeeland wordt gevoerd. Daar wordt de lading overgeslagen in een mogelijk Zeeuwse bodem met bestemming Portugal².

Uit het al genoemde Villa Nueve (Algarve) arriveren vijgen bekend als *marchanten* en *dodefiten*, uit San Lucar de Barrameda olijfolie en uit Engeland bier.

Potten worden van Gorcum aangevoerd voor rekening van een Antwerpse potverkoper.

Van niet niet nader omschreven plaatsen arriveert wol en rode Gaillacwijn³. Van deze soort worden 50 tonnen op de kade gelost⁴.

Zoals voorheen hebben klimatologische omstandigheden de scheepvaart vaak bemoeilijkt wat ook nu uit tal van archiefteksten blijkt.

Storm en ontij slaan schepen meer dan eens ver weg van de uitgezette koers. Op retourvaart van San Lucar de Barrameda komt een Antwerpenaar ongewild op het eiland Lundey voor het kanaal van Bristol terecht⁵. Andere schepen arriveren accidenteel in het Zuid-Engelse Plymouth en zelfs in Ierland.

¹. O. De Smedt, De Engelse natie te Antwerpen in de 16de eeuw (1496-1582). Antwerpen 1950-1954, dl. 2, p. 324.

². SAA, CERT, 17, 3 v°.

³. Het Franse Gaillac ligt aan de Tarn in het departement van die naam in de regio Midi-Pyrénées. Het ligt voor de hand dat producten van dit wijngebied langs de Tarn zijn aangevoerd via de haven van Bordeaux.

⁴. SAA, CERT, 17, 55 v°.

⁵. SAA, SR 285, 192 v°.

Op retourvaart van Danzig is de Antwerpenaar Sebastiaen Gheerdssone gedwongen ingevolge een zware storm zijn lading of een deel ervan over boord te zetten. Het gaat om as, pek, teer en klaphout.

De Moriaen van Jan Pauwels (zie nr. 35) komend van genoemd Villa Nueve krijgt in de Spaanse Zee water in zijn ruim zodat de opvarenden tot boven de knieën in het nat staan en een lading vijgen schade oploopt. Ook gaan een anker en een kabel verloren. Het noodweer houdt drie weken aan¹.

Ook kapers treden op als spelbrekers.

Schotten met kaperbrieven op Portugese goederen praaïen De Michiel van Jan Verhorst. Ofschoon de schipper niet aan boord blijkt te zijn beroven zij hem en een bootsgezel van hun persoonlijke bezittingen. Bovendien leggen de kapers de hand op vier kanons (bassen). Dit geschut mochten Antwerpse koopvaarders in die tijd ontlenen aan het stedelijk arsenaal².

Zoals ik een berekening heb uitgevoerd voor het aantal schepen gebruik ik dezelfde criteria voor de schippers. Volgens dit rekenwerk waarvan de methodiek is behandeld in het vorige nummer van dit tijdschrift, tel Antwerpen in het jaar 1561 375 schippers, die allen obligaat lid zijn van het plaatselijke schippersambacht. In deze corporatistische tijden behartigt en reguleert het ambachtsgild de werkomstandigheden en belangen van zijn leden onder supervisie van het stadsbestuur.

Zo bestaat sinds onheuglijke tijden de plaatselijke afspraak dat een vreemde schipper te Antwerpen slechts goederen mag laden bestemd voor zijn thuishaven. Met andere woorden: een schipper van Amsterdam - dit voorbeeld is in de verder bedoelde tekst gebruikt - is het niet toegelaten in de haven van Antwerpen goederen aan boord te nemen die niet voor zijn thuishaven Amsterdam bestemd zijn.

Dit principe uit het gewoonterecht wordt op 11 maart 1561 bevestigd vóór de schepenbank door de schippersdeken Wouter Adriaenssone, ouderman Michiel van de Wiele en nog negen poorters-schippers, vermeld met naam en leeftijd. Zij verklaren dit plechtig onder eed in een zogenaamde

1. SAA, CERT 17, 128 r°.

2. G. Asaert, Antwerpse zeevaarders en de bewapening van hun schepen, 1563-1564. Mededelingen van Marine Academie, 26 (1980-1982), pp. 1-32

certificatie waarvan de tekst het bestaan onderstreept van “den ouden privilegien...[zij] altijd hebben weten useren ende onderhouden onverbrekelicken alhier t’Antwerpen”. Uiteraard is hun actie als protectie bedoeld tegen overtredingen inherent aan de toename van de trafieken, en waaraan het schipperambacht paal en perk wilde stellen¹.

Antwerpse scheepslijst 1561²

Met maximaal drie tussenliggende jaren

1 Abraham

J Lodewijcx $\frac{1}{2}$, Cor Raes, schipper van Antwerpen $\frac{1}{4}$, Ant Corneliss, schipper van Antwerpen, $\frac{1}{4}$ kopen HE van schipper van Dordrecht
SR282 273r

2 Arcke

Ant Jacobss I
HE liggend in St.-Jansvliet, openbaar gekocht
SR282 59r

3 Arent

J de Bruyne I
koopt PL van P de Bruyne, zijn broer, schipper van Antwerpen
SR282 276r

4 Bonaventure

P Pauwels /J v Tricht, poorter,
kopen $\frac{2}{4}$ HE van Cor Joriss, schipper van Antwerpen
SR282 317r

5 Christoffel

Adr Martens [*Andrea Mare*] [*Martines*]
koopt $\frac{1}{4}$ HE van Cor Joriss., schipper van Antwerpen
SR284 429r
gearresteerd door Engelsens
HCA/38/5

¹ SAA, CERT 16, 238 r°.

² Voor de gebruikte afkortingen zie Mededelingen XXXIII, pp. 49-50.

6 [Christoffel]

Jac Peterss II

vermeld in 1560 en 1564

7 Christoffel

vermeld in 1559 en 1563

8 [Draeck]

Fr Pieterss

vermeld in 1560 en 1562

9 Drenckelinck

P Corneliss

koopt WA van Ker Kerstenss

SR282 430v

10 Eenhoren

J Pauwelss

koopt VL van schipper van Amsterdam

SR282 295v

11 Engel

Jac Corneliss, Mat de Wale, tingieter,

kopen KA van schipper van Grotenbroek

SR277 361r

12 [Engel]

P Adriaenss

vermeld in 1560 en 1563

13 Ezel

Ghijsbr Bode

koopt PL van J de Lathouwer, schipper van Antwerpen

SR282 121r

14 Fortuyne

Cor Janss van Bergen op Zoom

koopt VI van zeilmaker van Enkhuizen

SR283 167v

15 Fortuyne

J Doren

koopt HE van schipper van Rotterdam

SR282 186r

levert Engels bier

CERT17 32r

16 Gasthuys

Giel v Dormale, pakker-poorter,

verkoopt HE aan schipper van Willebroek

SR282 181r

17 Gulden Arent

Mat Sanders

HE gekocht van schipper van Vich? te Mechelen in 1559 van een grootte die transport van 400 wishouten m ogelijk maakt

CERT17 202v

18 [Gulden Valck]

Claes Henricx

vermeld in 1560 en 1562

19 [Gulden Valck]

Wr Peterss

vermeld in 1560 en 1562

20 [Haen]

And Adriaenss

vermeld in 1560 en 1562

21 Haenken

Sym Janss

koopt WA van schipper van Caesweel

SR282 165v

verkoopt WA aan schipper van Saaftingen

SR282 294v

22 Hasewint

Aerd Janss al Blaulap

verkoopt HE aan schipper van Saaftingen

SR285 204r

23 Hasewint

/Nic v Roye, schoenmaker, 1/2, P Zeversen van Schellinkhout, 1/2
1/2 van groot schip openbaar gekocht door Nic v Roye
2 bezanen, 4 ankers, 18 bassen

SR277 105v

24 Jehan

J de Visscher/W vd Bossche, poorter,
koopt 1/3 BO van W Verbeken, pakker

CERT16 368r

25 [Job]

Claes Diericxss

rekwest aan stad als schipper op Rouaan: de Rouaanse kaai is te klein

Pk 628 118v

26 Jonas

Adr v Damme

verkoopt deel HE aan J v Genechten en W v Tongeren, kooplieden van
Antwerpen

SR286 388r

27 Jonas

/Coenraed Sel koopman wonend te Antwerpen

koopt 1/3 HE 60 ton liggend te Rouaan van W v Tongeren

W v Tongeren kocht 1/3 HE van Salvator Loway, burger van Antwerpen

SR278 30r

28 Jonas

J Willems III

koopt 1/2 BO van J v Genechte

SR284 441r

heeft sedert 4 à 5 jaar zeker 3 reizen gemaakt naar Bovingbjerg (westkust
Jutland)

CERT17 181r

29 Joris

Jac de Cuyper

koopt HE van schipper van Gorcum

SR278 21v

30 Katelijne

Dierick Claess

koopt 1/3 KB liggend in Nieuwstad van Ant vd Meeren, koopman-poorter

SR286 187r

31 Leeuw

Cor Janss

koopt HE van schipper van Arnemuiden

SR282 447r

32 Marie

Adr v Damme

KO gelegen in Nieuwstad opgekocht

SR282 58v

33 Marie

H Cornelis

koopt 1/2 HE van Anna Anthonis

SR283 152r

34 Michiel

J Verhorst

van San Lucar naar Antwerpen bij Hissant (Ouessant¹) door twee Schotten gepraaid op zoek naar Portugese koopwaar waarop zij kapersbrieven bezaten. Hoewel er geen Portugese goederen aan boord zijn worden zij toch beroofd:

van een bootsgezel: 2 lijnwaden hemden,

van een andere bootsgezel: 1 paar boekjes, 2 lijnwaden hemden, 1 rode zemen buidel met 4 Spaanse realen van 3 1/2 stuiver;

van de schipper: 4 bassen met de kamers, 1 zijden vendel, 1 trommel, 1 trompet, 1 slagzwaard, 4 pond buskruit, 1 rappier, 1 tonnetje droge wijn, 1 handroer, 1 schipperskist en andere zaken

SR284 446r

van San Lucar naar Antwerpen: slaaf (moorken) van 15-16 jaar voor J della Faille en een nachttabbaard; Schotten hebben moor en tabbard genomen bij Ouessant

CERT17 49r

¹. Ile d'Ouessant, voor de westkust van Bretagne, dep. Finistère, regio Bretagne.

van Sevilla naar Antwerpen: gestrand op klip bij Plymouth
CERT24 210v

35 Moriaen

J Pauwels

in Villa Nueva (Algarve) 1.285 stukken vijgen en 1.270 stukken dodefiten
geladen voor Antwerpen. Verloren anker en kabel, attestatie over vijgen
door drie weken storm in de Spaanse zee

CERT17 128r 151v

36 [Niclaes]

Cor Gheertss

rekwest aan de stad als schipper varend op Rouaan: de Rouaanse kaai is te
klein

Pk628 118v

37 Pellicaen

Ker Janss

koopt 1/3 HE van Cor Engelen, schipper van Antwerpen

SR286 192r

38 Peter van Lübeck

/Pau Timmerman, koopman van Antwerpen,
tegen zijn wil naar Ierland

CERT16 291r

39 [St Anna]

J Huybrechts

ligt in Nieuwstad geladen met wol; averij opgelopen door te schuren tegen
de beschadigde kade

SR286 495r

40 St Jan

Jac Joriss

koopt HE van schipper van Mechelen

SR282 415v

41 St Jan Baptist

Ser Willems

van San Lucar naar Antwerpen met 30 pijpen olie

CERT17 33r

42 St Jan [Evangelist]

P vd Venne 1/8, J v Caster 1/8, J v Ghoorle kuiper 3/8, W Adriaenss, zeilmaker, 1/8, J v Genuechten, visverkoper, 1/8, W v Tongerlo, koopman, 1/8, allen poorters van Antwerpen, kopen voor 200 lb KA van schipper van Enkhuizen

SR278 117v

P vd Venne koopt 1/8 van J v Caster

SR285 182v

43 [St Jan Evang]

Wr Adriaenss, schippersdeken, verklaart dat vreemde schippers slechts vracht mogen laden op hun thuishaven

CERT16 238r

rekwest aan de stad als woordvoerder van de schippers varend op Engeland: hun ligplaats aan den Engelse kaai door anderen ingenomen

PK 628 70v

44 [St] Joris

Lie Ey

koopt 1/3 HE van Ant Dierixss, schipper van Antwerpen

SR285 198v

45 St Joris

P Gieliss

koopt BO van weduwe

SR284 479v

46 [St] Joris

Dierick Dierixss

levert af te Antwerpen 50 tonnen rode wijn van Gaillac

CERT17 55v

47 St Pancras

W Anthoniss

130 ton

van Tavira (Algarve) naar Antwerpen met vijgen. Door storm in de Spaanse zee Plymouth aangelopen maar gevluht voor Schotse kaper naar een

naburige haven

CERT16 193v

48 Sterre

Bern Struys/Lau Lambrechts

kopen HE van schipper van St-Omaars

CERT16 446r

SR287 191r

49 Swaen

Nic de Laet

verkoopt WA aan schipper van Lillo

SR286 390r

50 Swerten Wildeman

Claes Willems

vermeld in 1560 en 1562 KA

51 Tonneken

Cor Anthoniss

koopt BO

SR282 446v

52 Valck

Adr Willems

koopt HE van inwoner van Dordrecht

SR284 431v

53 Valck

J Aertss

koopt HE van schipper van 's-Hertogenbosch

CERT16 42r

54 Valckxken

Adr Diericxss

vermeld in 1559 en 1562

55 Vercken

Cor Janss waterschipper

koopt WA van schipper van Bergen op Zoom

SR282 220v

56 Vier Heemskinderen

vermeld in 1559 en 1563

57 X

Adr Dicke

gearresteerd door Engelsen

HCA/38/5

58 X

Adr Janss I

van Tavira (Portugal) naar Middelburg

SR285 186v

59 X

Adr Peterss

verkoopt WA aan schipper van Saafdingen

SR285 202r

60 X

Adr Verbeke

koopt PL van P Verhaghe, schipper van Antwerpen

SR286 170v

61 X

Ant Peters

koopt PL van schipper van Waasmunster

SR282 154r

koopt PL van P Blieck, schipper van Antwerpen

SR282 173v

62 X

Ant Veesaert

koopt PL van Mechelse weduwe

SR283 159v

Gil Daneels koopt PL van Ant Veesaert

SR282 413r

63 X

Cor Hildernisse

rekwest aan stad als schipper varend op Rouaan: de Rouaanse kaai is te klein

Pk628 118v

64 X

Cor Joris [*Cornelis George*]
gearresteerd door Engelsen

HCA/38/5

65 X

Cor Schot/H v Oncem, koopman- poorter
KA 60 is zijn eigendom; geladen voor Nantes

CERT17 95v

66 X

Dan v Lare
vermeld in 1560 en 1564

67 X

Ghe Janss
vermeld in 1560 en 1564

68 X

Gil de Bruyne
vermeld in 1560 en 1562 PL

69 X

Goris Raes
vermeld in 1560 en 1562 PL

70 X

H de Blasere
vermeld in 1560 en 1562 PL

71 X

H Janss
vermeld in 1560 en 1563 klein KA

72 X

H vd Vijst
koopt BE van Pau Versmissen, schipper van Antwerpen
SR277 234r

73 X

Huy Gommers

vermeld in 1560 en 1562

74 X

J About

vermeld in 1560 en 1562 HE

75 X

J Anthoniss

ruilt PL met schipper van Dendermonde

SR279 329v

levering van mest

SR279 329r

verkoopt PL aan P Blieck, schipper van Antwerpen

SR282 173v

76 X

J Buyens al Wolfaerts

verkoopt PL aan schipper van Moerbeke

SR283 161v

77 X

J Cornelis

vermeld in 1560 en 1562

78 X

J de Cock

vermeld in 1559 en 1562

79 X

J de Waeyere

rekwest aan de stad in verband met het tweemaal aanrekenen van het geleidegeld

Pk628 23v

80 X

J Janss

vermeld in 1560 en 1563

81 X

J Lueruss

rekwest aan de stad als schipper varend op Rouaan: de Rouaanse kaai is klein

Pk628 118v

82 X

J Stoop

koopt PL van Jac Raes, schipper van Antwerpen

SR282 186v

83 X

J v Eynde

koopt BE van Jor Doens

SR283 161v

84 X

J vd Wiele

rekwest aan de stad als schipper varend op Rouaan: de Rouaanse kaai is klein

Pk628 118v

85 X

Jac Blanckaert

vermeld in 1560 en 1563

86 X

Jac Janss

vermeld in 1560 en 1562

87 X

Jac vd Velde I

koopt PL van schipper van Dendermonde

SR282 6v

88 X

Jaspar Janss

Laadt in Gorcum potten toebehorend zijn stadsgenoot en potverkoper Cornelis de Wale

CERT17 152v

89 X

Joos Pieterss

koopt PL van schipper van Reimerswaal

SR282 175r

90 X

Ker Corneliss

vermeld in 1560 en 1562

91 X

Lau Hendricx

rekwest aan de stad als schipper varend op Rouaan: de Rouaanse kaai is te klein

Pk628 118v

92 X

Lau Steemaer

vermeld in 1559 en 1562

93 X

Mat Vrancx

vermeld in 1560 en 1563

94 X

Ml de Clippele

verkoopt hol van PL aan schipper van Brussel

SR286 190r

95 X

Ml vd Wiele

rekwest aan de stad als schipper varend op Rouaan: de Rouaanse kaai is te klein

Pk628 118v

96 X

Ml Willems

vermeld in 1560 en 1562

97 X

Nic de Greeve

rekwest aan de stad als schipper varend op Rouaan: de Rouaanse kaai is klein

Pk628 118v

98 X

Ol Diericxsonne

gearresteerd door Engelsen

HCA/38/5

99 X

P Blicck

koopt PL van J Anthonissen, schipper van Antwerpen

SR282 173v

verkoopt PL aan Ant Peters, schipper van Antwerpen

SR282 173v

100 X

P Bouwens

koopt KO van schipper van Den Briel¹

SR286 194v

101 X

P Bouwens

verkoopt PL aan schipper van Moerbeke

SR285 177r

102 X

P Cole

vermeld in 1560 en 1563

103 X

P Janss de Hont 1/3, J Borhem, schipper van Stekene 1/3, Wijnant Rampaert
koopman-poorter 1/3

kopen KA 40 ton van schipper van Veere

SR282 261r

104 X

P v Thiel

koopt RI van Seb Corneliss, schipper van Antwerpen

SR282 161r

¹. Brielle, prov. Zuid-Holland.

105 X

Passchier Adriaenss

koopt WA van scheepsbouwer van Heerbeke

SR282 216r

106 X

Phi vd Linden al Moere

ruilt dubbele BE met Ant Janss, schipper van Antwerpen

SR277 260v

107 X

Seb Gheertss

van Danzig naar Antwerpen: moet door storm in de Noordzee overboord zetten:

2 halfslangen met 2 kamers, 1 grote kabel, 2 marszeilen met de marsen en de stengen, 8 à 9 last tonnen met pek, teer, as en een grote hoop klaphout

SR285 205v

108 X

Sym v Damme

vermeld in 1561 en 1564 PL

109 X

Th de Wayere

koopt HE, 5 jaar oud, van schipper van Gorcum

SR282 397r

110 X

W Adriaenss

koopt HE van inwoner van Dordrecht

SR282 291v

111 X

W v Damme I

verkoopt PL aan schipper van Stekene

SR277 257r

koopt PL van Adr Post, schipper van Antwerpen

SR277 257r

112 X

weduwe Gil Janss

HE gekocht in 1559 van schipper van Dordrecht; deze belooft dit schip

te waarborgen

SR286 169v

113 Zeeridder

Cor Verdonck

koopt HE van weduwe van Bergen op Zoom

SR277 364r

Aantal schepen 113

Met bekende naam 57

Met onbekende naam 56

Type onbekend 44

Type bekend 69/HE 26, PL 18, KA 6, WA 6, BO 4, BE 3, KO 2, KB 1, RI VI 1, VL 1.

Tonnenmaat bekend 3

Tonnenmaat + type bekend 2 / 1 HE 1 KA

Tonnenmaat onbekend 108

Antwerps schip met vreemde schipper 0

Vaartuigen in bezit van schippers 101

Vaartuigen in bezit van niet-schippers
van Antwerpen 12/

kooplieden 4

beroep onbekend 2

schoenmaker + vreemde 1

pakker 1

tingieter 1

koopman+kuiper+visverkoper+zeilmaker 1

koopman+vreemde schipper 1

weduwe van schipper 1

Aangelopen havens

Bovingbjerg: Jonas J Willems III

Danzig: X Seb Gheertss

Antwerpse Scheepvaart (1559-1585)

Gorcum:	X Th de Wayere
Ierland:	Peter v Lubeck per accidens
Middelburg:	X Adr Janss I
Nantes:	X Cor Schot
Plymouth:	St Pancras W Anthoniss per accidens
Rouen 9:	Job Claes Diericxss; Jonas Coenraed Sel Niclaes Cor Gheertss; X Cor Hildernisse X J Lueruss; X J vd Wiele; X Lau Hendricx X Ml vd Wiele; X Nic de Greeve
San Lucar:	St Jan Baptist Ser Willems
Tavira 2:	St Pancras W Anthoniss; X Adr Janss I
Villa Nueva (Algarve):	Moriaen J Pauwels

Goederen verscheept naar Antwerpen

as	Danzig
dodefiten	Villa Nueve
Engels bier	Engeland
klaphout	Danzig
mest	?
olie	San Lucar
pek	Danzig
potten	Gorcum
rode wijn gaillacq	Bordeaux
teer	Danzig
vijgen	Villa Nueva
wishouten	?
wol	?

Scheepsberichten 1562

De gunstige economische toestand van de vorige jaren houdt aan hoewel de eerste wolkjes aan de hemel verschijnen.

Onrust in Frankrijk veroorzaakt door de godsdienstoorlog begunstigt alleszins de handel niet en menig in Frankrijk vervolgde protestant, beter bekend als Hugenoot, vlucht naar de Scheldestad. Calvinisten die in 1560, vermoedelijk al vroeger, een gemeente in Antwerpen hadden gesticht,

vinden in grote aantallen een toevlucht in de metropool. Het stadsbestuur en de bevolking stelt zich tolerant op.

Een andere gebeurtenis die onrust verwekt is de actie van de stad Gent om tolvrijdom op de vaart van Gent naar de Braakman te verwerven. De Antwerpse magistraat vreest niet zonder reden dat Hollandse en Zeeuwse schepen langs deze Sassevaart een kortere vaarweg naar Noord-Frankrijk zouden vinden met rampzalige gevolgen voor de eigen haven. Besloten wordt een gezantschap uit te sturen naar de koning in Madrid en te trachten hetzelfde tolvrijdom als Gent te verwerven.

Prominente kooplui zoals Geeraerd Gramaye en Christoffel Pruyne stichten de Vennootschap op Zweden en de Compagnie op Oostland. Voorlopig schijnt dit nog geen invloed te hebben uitgeoefend op Antwerpens eigen scheepvaart naar het Balticum maar de gevolgen zullen in de eerstkomende jaren niet uitblijven.

Het voorjaar is rampzalig. Op 11 maart vergaan door noodweer op de Schelde dertien of veertien schepen geladen met hooi, hout en turf. Ook de haven wordt getroffen op 12 juni. Een hoge vloed vernielt een spui in de Nieuwstad zodat deze stadswijk inundeert en veel beesten verdrinken¹.

In het najaar kapen Engelsen na de nederlaag van de door hen gesteunde Hugenoten te Dreux (19 december) een onbepaald aantal Antwerpsche vaartuigen. Slechts het schip van Pruyne De kleine Abraham wordt gerestitueerd².

Een blik in het interne leven van de haven wordt gegeven door de kaai-meesters. Dat zijn stedelijke beambten, hierover verder meer in de Scheepsberichten 1566, belast met onder meer het toekennen van liggplaatsen. Zij richten zich tot hun werkgever de magistraat. Steen de aanstoets zijn schippers die uit Holland komen met koren en haver en in de Grote Vliet aanleggen. Dat is de middelste binnenhaven van de Nieuwstad. Die schippers blijven tot zes weken liggen om hun ladingen aan de hoogste prijs te kunnen verkopen. Deze handelwijze is in het nadeel van de marktschepen uit Vlaanderen of Zeeland, t.t.z. de beurtschepen die een regelmatige dienst onderhouden. De kaai-meesters vragen de stad

¹. Antwerpsch Chronijkje, o.c.; J. Buisman, Duizend jaar weer, wind en water in de lage landen. Franeker, 2000, dl. 3, p. 584.

². F. Prims, Antwerpen door de eeuwen heen. Antwerpen, 1951, p. 386.

voornoemde Hollanders wel afgebakende ligplaatsen te bezorgen. Op 13 juli 1562 moeten stedelijke tresoriers en rentmeesters de zaak onderzoeken en er advies over uitbrengen¹.

Op dezelfde dag richten de kaaimeesters zich opnieuw tot het stadsbestuur. Zij stellen vast dat schippers van Antwerpen varend op Londen meer en meer plaatsen aan de aanlegplaatsen aan de Schelde gaan innemen tot nadeel van andere schepen. Daarom vragen de kaaimeesters toepassing van de stedelijke ordonnantie van 31 augustus 1529. Die stelde dat schepen op Londen moeten aanmeren aan de noordzijde van de Werf bij de Burchtgracht en alleen daar².

Dit is niet alleen een indicatie over de groeiende Londenvaart maar toont ook aan dat er geen overschot aan ligplaatsen is.

Het aantal opgespoorde Antwerpse schepen is van 113 in 1561 opgelopen naar 143 in 1562, een flinke vermeerdering van 30 eenheden.

Van 85 is de scheepsnaam tot ons gekomen, van 74 het type. Opnieuw vormen heuden en pleiten de meerderheid, met van elke soort twintig vaartuigen. Het aantal karvelen is meer dan verdubbeld van zes tot veertien wat wijst op het succes van die grote koopvaarders op de route naar Spanje, Portugal en de Atlantische eilanden.

Ik tel verder zes waterschepen, twee emers en twee heudebarken en voor het overige types die slechts éénmaal in de bronnen voorkomen. Als zeeschepen noem ik hier de karveelboeier, het razeilschip, ter waarde van 108.6.- lb. gro. Vl. en een marsschip.

Van acht schepen is de tonnage opgegeven. Hiervan zijn er vijf waarvan ook het type gekend is. Het gaat om drie karvelen (respectievelijk 200, 130 en 88 à 90 ton), een boot van 45 ton en een heudebark van 80 ton. Drie schepen hebben een draagvermogen van 48, 80 en 100 ton. Laatstgenoemde bodem omschreven als een groot schoon schip ligt in de eerste vliet van de Nieuwstad (Brouwersvliet).

De groei van de vloot is opnieuw toe te schrijven aan aankoop buiten de stad. Van 26 schepen die in Antwerps bezit zijn gekomen is de oorsprong bekend : drie karvelen komen uit Noord-Holland en wel van Amsterdam,

¹. Pk 629, 24r°

². Pk 629, 24 v°

Beth bij Hoorn en Medemblik. Van negen heuden komen er drie uit Hollan (Dordrecht, Gorinchem en Rotterdam), twee zijn door Zeeuwen verkoch (Veere en Vlissingen) en vier zowel door Brabanders van Breda e Geertruidenberg als van Lillo en Schelle.

De zes pleiten zijn alle afkomstig van de Zuidelijke Nederlanden en wel dri uit Vlaanderen (Aalst, Lokeren en Waasmunster) en evenveel uit Brabar (twee door Mechelaars verkocht en één door een scheepsbouwer van Hemiksem afgeleverd). Twee emers komen van Boom en Goeree, twe waterschepen van Gorinchem en Mechelen. Een inwoner van Veer verkoopt een kielschip, een Spanjaard een raschip, iemand van Sint-Omaar een rivierschip en een Gentenaar een qua type onbekend vaartuig. Slecht één stad boekt drie verkopeningen en wel Mechelen, gevolgd door twee voo Gorinchem en Veere.

Ten slotte verkopen scheepsbouwers vijf vaartuigen respectievelijk heuden van Geertruidenberg en Schelle, en pleiten van Hemiksem, Lokeren en Waasmunster.

Eens te meer is de overgrote meerderheid van de 141 schepen, en wel 137 eenheden, in het bezit van Antwerpse schippers. Slechts negen vaartuigen zijn eigendom van kooplieden. Drie van deze varen met een vreemde schipper : de Dry Coningen met een gezagvoerder van Veere, de St.-Jan met een inwoner van Lübeck en een schip zonder gekende scheepsnaam met een man van het Hollandse Schellingwoude. In vier gevallen is er de combinatie schipper-koopman (De Pancras, De St.-Peeter, Den Valck en een naamloos schip) en voor twee vaartuigen zijn kooplieden eigenaar zonder dat van een schipper spraak is (De Neptunus en Den Valck).

Het vrij hoge aantal verkoopprijzen biedt de mogelijkheid enige gemiddelden per scheepstype te berekenen. Hier dient opgemerkt dat he steeds om de prijs van het vaartuig gaat, namelijk casco, tuigage en inboede van het schip met uitsluiting van de lading die vaak een veelvoud van de scheeps prijs uitmaakt.

De karveel, inclusief karveelboeier, kost, gebruik makend van zeven prijzen, gemiddeld 153 lb. gro. Vl. De hoogste prijs is 384 lb. voor een karveel van 130 ton, de laagste 40 lb. Vergelijk met een karveel van 200 ton die "slechts" 225 lb. gro. Vl waard is. Een verband tussen prijs en tonnenmaat is kennelijk niet te leggen.

Vertrekkend van dertien prijzen van pleiten, hoogste waarde 141.13.4 lb. gro. VI en laagste 15 lb, komen we uit bij een gemiddelde van 61 lb. gro. VI. Hierin zitten echter twee hoge prijzen van 141.13.4 en 133.6.8 lb. gro. VI. waarvan we aannemen dat ze grote zeepleiten betreffen. De derde hoogste prijs is slechts 83 lb. Na weglating van deze twee hoge prijzen zakt het gemiddelde naar ca 48 lb. gro. VI. De meeste pleiten, zijn, zoals bekend uit de literatuur, binnenvaarders. Dit blijkt uit de hoger medegedeelde verkoop door inwoners van kleinere landinwaarts gelegen havens, zoals Aalst, Lokeren, Mechelen en Waasmunster, waar de plaatselijke scheepsbouw voornamelijk pleiten op stapel heeft gezet.

De elf opgespoorde heudeprijzen liggen tussen tien en 90 lb., gemiddeld 40 lb. gro. VI.

Nog lager is het waterschip geprijsd, gemiddeld 28 lb verkregen uit acht prijzen van 19.10 tot 44 lb.

Het aantal schippers dat in 1561 375 bedroeg liep op tot 390.

De actieradius van een Antwerpse schipper kwam aan het licht in een moraliteitsgetuigenis afgelegd voor de Antwerpse schepenbank op 5 mei¹. Het betreft schipper Peeter Sebrechtss., poorter van Antwerpen, die blijkens getuigenis onder eed van twee collega's-schippers een man van eer bleek te zijn die naar Spanje, Frankrijk, Oostland en elders zeilde. Kort voor laatstgenoemde datum was hij met zijn heudeberk naar Zeeland en verder naar Noorwegen vertrokken. Het is meteen de enige jaarvermelding van vaart naar het noorden.

De vaart om de zuid is belangrijk gebleven. Het zijn voornamelijk Franse havens die Antwerpse schepen hebben aangelopen. Ik wijs er andermaal op dat verklaringen die bevrachters onder eed om veiligheidsredenen afleggen mogelijk een overdreven aandacht op deze vaart hebben gevestigd. Zowel de Normandische havens Caen, Le Havre en Rouen als het Bretonse Saint-Malo worden aangelopen.

Kooplieden zoals Jacques Baudet en zijn compagnon Jan Cassiopiijn zijn hier als bevrachters bedrijvig.

¹. CERT 18, 159 r°.

Ook naar Nantes en de wijnhavens La Rochelle en Bordeaux wordt de steven gewend. Ladingen rogge worden verscheept zowel naar Nantes als naar de Garonnestad waar wijn als retourvracht wordt ingenomen.

Zuidwaarts bereiken de Antwerpse schippers Lissabon en de Spaanse havens San Lucar de Barrameda, Sevilla en Malaga. De inzet van karvelen wier aantal in de vloot, zoals hoger aangestipt, aanzienlijk is gestegen, kan hier worden opgemerkt.

Ook naar de Atlantische eilanden La Palma en Madeira wordt de steven gewend. Het jaar 1562 ziet ook Antwerpse schepen bedrijvig op de vaart naar Barbarije (Marokko). Daar is de haven van Cabo de Guez¹, aan de Atlantische Oceaan, de meest zuidelijke aanlegplaats voor schepen van de metropool. Zij lossen er amber, barnsteen, lijnwaad, zijden lakens en spijkers en laden er in de eerste plaats suiker maar ook galnoten, voor zwarte kleurstof, gom (kleefstof) en dierenhuiden vooral van schapen.

Over de Engelandvaart is de informatie gering en negatief. Alleszins hebben de Engelsen de vaart bemoeilijkt. Zo legt hun admiraliteit zeven Antwerpse vaartuigen aan de ketting en dagvaart dit rechtscollege de schippers. Twee van hen worden op de Theems gegrepen.

Ook storen Engelse kapers de vaart zoals de entering van Den kleine Abraham aantoonde. De onveiligheid op zee blijkt ook uit de toename van het aantal te Antwerpen verkochte scheepsparten. De crisis verhoogt de aantrekking van het scheepspart waardoor scheepsverlies voor de eigenaar die in verschillende schepen belegt, kan worden beperkt. In het onveilige jaar 1562 bedraagt dit 24.3 % van het totaal aantal verhandelde vaartuigen. In 1561 was het aandeel slechts 15.1 %. De toekomst zal uitwijzen dat in 1563 het aandeel van het scheepspart naar 12.8 % zal dalen, een gevolg van genomen maatregelen om de veiligheid op zee te handhaven, waarover later meer.

Van de binnenvaart onthoud ik de vermelding van tarwetransport van Tienen naar Antwerpen, verder ook langs de tol van Rupelmonde en van Mechelen.

¹. Thans Agadir aan de Marokaanse Atlantische kust.

Antwerpse scheepslijst 1562

Met maximaal drie tussenliggende jaren

1 [Abraham]

J Lodewijcx vermeld in 1561 en 1564

2 Abraham

Th Jacobss

koopt 1/4 BO van Cor Raes, schipper van Antwerpen

CERT18 86v

SR287 255r

3 Arent

P Corneliss

Ker Anthoniss koopt 1/2 KA van W v Tongeren, koopman-poorter

SR287 328r

4 Bartolomeus

Carel Janss Splinter

Naar Bordeaux: 30 last rogge van J Cassiopijn

van Bordeaux naar Antwerpen: wijn van J Cassiopijn

CERT18 344r

5 [Bonaventure]

Cor Joris vermeld in 1561 en 1563

6 Bot

Cor Boon

verkoopt 1/2 WA aan schipper van Lillo

SR287 458v

7 Christoffel

Adr Martens

1/4 HE arrestatiebevel

HCA/38/6

8 [Christoffel]

Jac Peterss II vermeld in 1560 en 1564

9 Christoffel

Lie vd Driessche I

verkoopt PL aan schipper van Gent

SR289 158r

10 Christoffel

P Pauwels

vermeld in 1559 en 1563

11 Christoffel

W Agent

arrestatiebevel

HCA/38/6

12 David (*El David*)

J Lievens (Juan Liven)

koopt 1/2 KA van Th de Greeve, schipper van Antwerpen

SR283 57r

lading verzekerd van Antwerpen naar La Rochelle

IB1480 12

lading verzekerd van Antwerpen naar Bordeaux

IB1480 117

lading verzekerd van Bordeaux naar La Rochelle

IB1480 12

13 Draeck (*El Dragon*)

Mar Jacopss (Marin Jacop)

ruilt HB 80 ton voor zijn HE Gulden Valck met koopman van Colchester

CERT18 83r

HB slechts 9 jaar oud

CERT19 37r

IB1480-1481

14 Draeck (*El Dragon*)

P Corneliss

koopt 1/2 KA van Fr Peterss

SR283 35r

15 [Drenckelinck]

P Corneliss

koopt WA van Adr Michiels

SR289 385v

16 Drije Coningen

schipper van Veere/Bal Daroa, koopman te Antwerpen

KA 80

CERT17 189v

17 Drije Coningen (*Los tres Reis*)

Th de Greeve (Thomas de Grave)

koopt KA van schipper van Medemblik

SR283 132v

lading verzekerd van Antwerpen naar San Lucar

IB1480 12

van San Lucar naar Antwerpen

IB1480 12

van Antwerpen naar Sevilla

IB1480 36

18 Drije Coningen

Th Janss Candries

koopt 1/3 RA van Spanjaard à 216.12 Kgl

SR285 390r

19 Dryvuldicheyt (*La Trenida*)

P Diericxss (*Pietre Dirique*)

naar Nantes: rogge van Julien le Febure, poorter van Antwerpen

CERT18 398r

lading verzekerd van Antwerpen naar Nantes

IB1480 213

20 Eenhoren

Adr Janss I

koopt 1/2 HE van Huy Gommaers schipper van Antwerpen

SR285 398r

21 Engel

H Cornelis al Cuyper, J Persoons, Cor Aertss, schipper van Antwerpen

kopen ME van Ghe Janss, Cor Diericxss, H Janss, schipper van Antwerpen,

And Willens, Reynier Ykens en J Machiels, poorters

SR286 201v

22 Engel

H Janss

HJ gevangen in Spanje door inquisitie

CERT17 214r

23 Engel (*Angel*)

J Persoens (*Juan Persone*)

lading verzekerd van Bordeaux naar Antwerpen

IB1480 135

24 Engel

Jac Corneliss, medeëigenaar

SR284 478r

25 Engel (*Angel*)

Jac Hildernisse (*Jacques Yldernis*)

lading verzekerd van Antwerpen naar Madeira

IB1480 18 27 112

van Madeira naar Antwerpen

IB1480 18 27 63 70 112

26 [Engel]

Adriaenss vermeld in 1560 en 1563

27 Ezel

Cor Brugman

koopt PL van Ghijsbr Bode, schipper van Antwerpen

SR287 342v

28 Ezel

Ml Willems

koopt HE van schipper van Veere

SR287 106v

29 [Fortuyne]

Cor Janss v Bergen

vertrekkensklaar voor Engeland

CERT18 214v

30 Fortuyne

J Doren vermeld in 1561 en 1563 HE

31 Fortuyne

Jac Jacopss

koopt 1/2 KA van Jac v Driele, poorter

SR285 289r

32 Goede Fortuyne

Adr Mertens

koopt HE van schipper van Vlissingen
SR284 476v

33 Gulden Sterre

zeeschip Adr Janss I
koopt 1/3 HE

SR289 388r

Ant Henricxss koopt 1/3 HE

CERT18 169r

34 Gulden Valck

Adr Post, Roc Jacobs

kopen HE van Cl Henricx, schipper van Antwerpen
SR287 162v

35 Gulden Valck

Adr Claess

koopt 1/2 HE van Ant Henricxsen, schipper van Antwerpen
CERT18 75r

koopt 1/2 HE van J Moldere, koopman, Ber Pauwels, schipper van
Antwerpen, Ker Corneliss, schipper van A
CERT18 158v

36 Gulden Valck

Lie vd Driessche

koopt HE

SR287 285r

37 Gulden Valck

Wr Peterss

koopt 1/4 HE van Jac vd Wouwer, houtbreker
SR288 186v

38 [Haen]

And Adriaenss

arrestatiebevel

HCA/38/6

39 Haen

Ant v Eemeren

koopt WA van groenvisverkoper

SR287 242v

40 Hert

Cor Henricxss

koopt HE van schipper van Lillo

SR287 284v

41 Hert

Pau de Bruyne

koopt PL van P Verhagen, schipper van Antwerpen

CERT18 50r

42 Jacob

Jac Thoeniss

koopt HE van schipper van Rotterdam

SR287 238v

43 Jager (*El Cacador*)

Cor Schot (*Cornieles Escot*)

lading verzekerd van Antwerpen naar La Palma

IB1480 33 163 345

van La Palma naar Antwerpen

IB1480 31

44 Jan (*San Juan*)

J Corneliss Visschere (*Juan de Visschere*)

JCV medeëigenaar

SR284 478r

lading verzekerd Antwerpen naar Bordeaux

IB1480 50

van Bordeaux naarA

IB1480 50

45 Jesus

J About

koopt HE van schipper van Breda

SR283 82r

46 Job (*El Jop*)

Claes Diericxss (*Nicolas Dirique*)

rogge naar Nantes

CERT18 398r

lading verzekerd van Antwerpen naar Nantes

IB1480 213

47 Joris

Dierick Dierixss

lading verzekerd van Antwerpen naar Bordeaux

IB1480 101 248

48 Joris

Jac de Cuyper vermeld in 1561 en 1564

49 [Joris]

Lie Ey vermeld in 1561 en 1563

50 Katelijne

Claes Peeterss

koopt 1/3 KB liggend in Vlissingen van Dierick Claess, schipper van Antwerpen

SR286 182v

51 Maecht (*La Donzella*)

H de Wale (*Henrique de Vala*)

lading verzekerd van Antwerpen naar Lissabon

IB1480 13 30 60

52 Dryvuldicheyt (*La Trenida*)

P Dierixss (*Pietre Dirique*)

naar Nantes: rogge van Julien le Febure, poorter van Antwerpen

CERT18 398r

lading verzekerd van Antwerpen naar Nantes

IB1480 213

53 Magdalene

eigenaars: J Borm, Gil Bosse

SR294 290v

54 Marie (*Maria*)

Cor Janss Corbinck (*Cornieles Janse*)

lading verzekerd van Antwerpen naar Londen

IB1480 237

55 [Michiel]

J Verhorst

lading verzekerd van Antwerpen naar Sevilla

IB1480 90

56 Moriaen (*El Morian*)

J Pauwels (*Juan Paulos*)

lading verzekerd van Canaria naar Antwerpen

IB1480 88

van Antwerpen naar Bordeaux

IB1480 13

van Bordeaux naar Antwerpen

IB1480 13

57 Neptunus

Nic du Rouille, burger van Antwerpen/Pierre de Moucheron

80 ton klaar voor Spanje

CERT18 275r

58 [Nictlaes]

Cor Gheertss vermeld in 1561 en 1563

59 Pancras

W Antoniss/CoenrSeyl, koopman-poorter

Coenraed Seyl koopt 1/4 KA 130 ton van W v Tongheren

SR287 292r

60 [Pellicaen]

Ker Janss vermeld in 1561 en 1564

61 Salvator

Ghe Corneliss, Cor Pauwels

kopen KI van schipper van Veere

SR283 131r

62 Seehaen (*El Gallo de la Mar*)

Nic de Greeve (*Nicolas de Grave*)

lading verzekerd van Antwerpen naar Sevilla

IB1480 13 62 97

63 Serpent

Ghijsbr Bode

1/3 BT 45 ton gekocht van J Borm verkocht aan Winand Rampaert,
koopman-poorter

schipper van P Janss de Hont

SR283 248v

naar Cabo de Guez : lijnwaad, spijkers, laken naar Antwerpen : suiker, gom,
vellen

SR291 257v

64 [St Anna]

J Huybrechts vermeld in 1561 en 1563

65 St Christoffel

W Christoffels alias v Ghent

bezit KA

CERT18 30r

66 St Jan

/Cl Kniphof van Lübeck, Lau de Wijse, koopman-poorter

bezitten ieder 1/2 KA 88-90 ton

CERT18 211r

67 [St Jan Baptist]

Ser Willems

lading verzekerd van Lissabon naar Antwerpen

IB1480 17

68 (St Jan Evangelist) (*San Juan Evangelista*)

P vd Venne (*Pietre van de Vena*)

lading verzekerd van San Lucar naar Antwerpen

IB1480 17

van Antwerpen naar Sevilla

IB1480 60

69 [St] Job (*El Job*)

Lau Cuyper (*Laurens Cuper*)

Van Rouaan naar Antwerpen: suiker

CERT19 499v

lading verzekerd van St-Malo naar Antwerpen

IB1480 68

bodemerij van St-Malo naar Antwerpen

IB1480 68

70 St Peeter

J Peterss II/Merten Vermeeren, poorter

verkopen WA aan schipper van Oorderen

CERT18 181r

71 Sterre

Bern Struys-Lau Lambrechts

HE gekocht van scheepsbouwer van Geertruidenberg

SR 287 234r 406r

72 Sterre

Claes Willems

koopt HE

CERT18 28v

73 Valck

Adr Post Roc Jacobs

kopen HE van schipper van Gorcum

SR287 355v

74 Valck

Cor Jans Moon

koopt HE van houtkoper van Dordrecht; prijs bepaald door transport van meer of minder dan 24 last Vlaamse haring

SR 287 139v

75 Valck (*El Falcon de Oro*)

Ker Anthoniss (*Christian Antonios*) /WvTongeren, koopman van Antwerpen,

kopen KA van schipper van Beth bij Hoorn

SR285 192v

van Antwerpen naar San Lucar maar door storm gestrand op eiland Lundey bij Bristol

SR285 192v

lading verzekerd van Antwerpen naar Sevilla

IB1480 60

van Malaga naar Antwerpen

IB1480 17

76 Valck

/Hans Elberdynck koopt van Cornelis v Bergen, heer van Zevenbergen, schip van 100 ton liggend in de Nieuwstad, 1e vliet

SR286 114v

77 Valck van Antwerpen

Ant Diericx

40 ton klaar voor Le Havre of Caen om goederen volgens contract van affretement naar Antwerpen voor Jacques Baudet en J Cassiopiijn,

kooplieden-poorters

CERT18 385r

78 Vier Heemskinderen

vermeld in 1559 en 1563

79 Wildeman, Swerten

Cl Willems

KA 2 à 3 jaar geleden gekocht van schipper van van Emden

SR287 367r

80 Witten Valck

J Corneliss

verkoopt HE aan schipper van Middelburg

SR287 328v

81 X

Adr Michielss

koopt WA

CERT18 180r

82 X

Adr Pauwels

koopt EM van schipper van Goeree

SR283 145v

83 X

Adr Peterss

koopt WA van schipper van Mechelen

CERT18 189r

verkoopt WA schipper van Woensdrecht

CERT18 31r

84 X

Aert Vliege

van Tienen naar Antwerpen: 400 viertel tarwe

CERT18 250v

85 X

Ant Cornelis

vertrekkensklaar voor Engeland

CERT18 214v

86 X

Ant Peters vermeld in 1561 en 1563

87 X

Ber Corneliss

HE op de Theems in St Katherins Pool arrestatiebevel

HCA/38/6

88 X

Cor Diericxss, Jac Manselaer

verkopen WA aan schipper van Mechelen

CERT18 5r

89 X

Cor Schot vermeld in 1561 en 1563

90 X

Dan v Lare vermeld in 1560 en 1564

91 X

Dan Verlayen

borg tol Rupelmonde

SR 287 99v

92 X

Dierick Woodd al Holton Derick

voor anker op de Theems, arrestatiebevel

HCA/38/6

93 X

Ghe Janss vermeld in 1560 en 1564

94 X

Gil de Bovijne

verkoopt PL aan schipper van Moerbeke

CERT18 190v

95 X

Gil de Bruyne pachter van het veer

koopt hol PL van scheepsbouwer van Lokeren

CERT18 57v

96 X

Gil Smit

koopt RV van schipper van St.-Omaars

SR287 33r

97 X

H de Blasere

koopt PL van inwoner van Aalst

SR287 123r

98 X

H Janss vermeld in 1560 en 1563

99 X

Hubr Claystone

arrestatiebevel

HCA/38/6

100 X

Hubr Meeuss al Brugman

koopt WA van schipper van Gorcum

SR283 33r

verkoopt WA aan Simon Janss, schipper van Antwerpen

SR283 33r

101 X

J Anthoniss

koopt PL van scheepsbouwer van Waasmunster

SR287 172r

102 X 103 X 104 X

J Borrem

verkoopt PL aan schipper van Bornem

SR282 422r

verkoopt PL aan Ghijsbr Bode, schipper van Antwerpen

SR283 93r

verkoopt PL aan schipper van Eikevliet

SR287 342r

105 X

J de Waeyer vermeld in 1561 en 1563

106 X

J de Cock

koopt PL van schipper van Mechelen

SR282 415v

107 X

J Janss vermeld in 1560 en 1563

108 X

J Steenmaer

verkoopt PL aan schipper van Aalst

SR283 19r

109 X

J v Droelaer

eigenaar van PL

CERT18 169v

110 X J vd Velde

koopt PL van scheepsbouwer van Hemiksem

SR287 56v

111 X

J vd Vijst

borg tol Rupelmonde

SR287 99r

112 X

Jac Blanckaert vermeld in 1560 en 1563

113 X

Jac Janss /J Cassiopijn

regeling nalatenschap van JJ 1/4 X Adriana Jansdochter 1/4 f Jac Janss

SR287 276r

PEA394

114 X

Ker v Loemel

koopt EM van schipper van Boom

SR287 160r

115 X

Lau Crysman

ertrekkensklaar voor Londen kramerijen

CERT18 259r

16 X

au Steenmaer

erkoopt PL

SR283 19r

17 X

Mat Vrancx vermeld in 1560 en 1563

18 X

l de Clippele vermeld in 1561 en 1563

19 X

l vd Wiele vermeld in 1561 en 1563

20 X

nr v Scheelwoude/Laz Struyck¹

laz Struyck koopt Oosterse KA 200 ton van schipper van A'dam

SR287 372r

CERT18 195r

21 X

l Diericxss arrestatiebevel

HCA/38/6

22 X

l Cole vermeld in 1560 en 1563

23 X

l de Cock

koopt PL van J Anthonissen, schipper van Antwerpen

SR283 95r

24 X

l de Bruyne

Inventaris van zijn meubelen en goederen bevonden in zijn huis in de Meir werd opgesteld op verzoek van zijn vrouw Johanna Hasaert. Onder andere een mappa mundi, een kaart van Europa, schilderijen met een stadsgezicht van Lissabon, Adam en Eva, de koning en koningin van Engeland, een boerenkermis, een Sint-Christoffel en een O.L. Vrouw naar Egypte. (V 259, 14 r°-v^o)

koopt PL van schipper van Mechelen

CERT18 68r

125 X

P Sebrechtss

vaart naar Spanje, Frankrijk, Oostland

is met HB vertrokken naar Zeeland en verder naar Noorwegen

CERT18 159r

126 X

Passchier Adriaenss

koopt HE van scheepsbouwer van Schelle

SR289 165v

127 X

Phi vd Linden alias Moere vermeld in 61 en 63

128 X

Rochus Jacobs

verkoopt PL aan schipper van Lier

SR287 186v

129 X

Rochus Willeman

verkoopt BE aan schipper van St.-Omaars

SR287 113v

130 X

Rog Denijs

koopt schip van schipper van Gent

SR285 191v

131 X

Seger Jacobss Dijck

koopt PL van Th de Wayere, schipper van Antwerpen

SR282 351r

132 X

Sym v Damme vermeld in 1561 en 1564 PL

133 X

Th de Wayere

borg tol Rupelmonde

SR287 113r

134 X

Th Sprangers

koopt PL van Goris Raes, schipper van Antwerpen

SR282 422r

135 X

W Adriaenss vermeld in 1561 en 1564

136 X

W Janss

ligt zwaar ziek in zijn schip in de St.-Jansvliet

CERT18 59v

137 X

W v Damme I vermeld in 1561 en 1564

138 X

Wr Adriaenss vermeld in 1561 en 1564

139 [Zeeridder]

Cor Verdonck vermeld in 1561 en 1563

140 Zeepaard (*El cavallo de la Mar*)

Seb Gheeraertss (*Bastian Guierse*)/C Sel

CS heeft 1/6 KA gekocht van W v Tongheren

SR287 412r

lading verzekerd van San Lucar naar Antwerpen

IB 1480 17 59

141 Zeeridder

W Gheertss

naar Cabo de Guez : lijnwaad zijden laken galnoten, amber

SR291257v

142 Zeewolf

Adr Dierixss I, Jac Manselaers

kopen 1/2 KA van Ol Diericxss, broer v Adr Dierixss

SR287 241r

143 Zeewolf

Ker Anthoniss

in Londen gebleven

CERT17 189v

Aantal schepen 143

Scheepsnaam bekend 85

Scheepsnaam onbekend 58

Scheepstype onbekend 69

Scheepstype bekend 74

HE 20, PL 20, KA 14, WA 8, EM 2, HB 2, BE 1, BO 1, BT 1, KB 1, KI 1, ME 1, RA 1, RV 1.

Tonnenmaat bekend 8

Tonnenmaat + type bekend 5

3 KA, 1 BT, 1 HB.

Aangelopen havens en bestemmingen

Bordeaux, Cabo de Guez, Caen, Canariën, Engeland, Frankrijk, La Palma, La Rochelle, Le Havre, Lissabon, Londen, Madeira, Malaga, Nantes, Noorwegen, Oostland, Rouen, Rupelmonde, Saint Malo, San Lucar, Sevilla, Spanje, Theems, Tienen.

Goederen

amber barnsteen : naar Cabo de Guez

galnoten : van Cabo de Guez naar Antwerpen

gom : van Cabo de Guez naar Antwerpen

lijnwaad : naar Cabo de Guez

rogge : naar Bordeaux en Nantes

spijkers : naar Cabo de Guez

suiker : van Rouen naar Antwerpen;

: van Cabo de Guez naar Antwerpen

tarwe : van Tienen naar Antwerpen

vellen : van Cabo de Guez naar Antwerpen

wijn : van Bordeaux naar Antwerpen

zijden laken : naar Cabo de Guez

(wordt vervolgd)